

Det Ethiske Råd & Det Dyreetiske Råd: Mand eller mus? Ethiske aspekter ved kimæreforskningen. Redegørelse. 2007. 160 sider. ISBN 87-91112-67-6 (pb). Pris: 50 kr.

Kimærer er blandingsvæsener, som indeholder celler fra flere forskellige organismer. I snæver forstand er kimærer væsener, som både er dyr og menneske. Redegørelsen for forskningen på kimæreamrådet er derfor resultatet af et samarbejde mellem Det Ethiske Råd og Det Dyreetiske Råd. Redegørelsen opridser kimæreforskningens udvikling (kapitel 2), præsenterer lovgivningen på området (kapitel 3) og gennemgår derefter hovedargumenterne i den etiske debat (kapitel 4). Endelig fremlægges på fire sider i kapitel 5 rådernes anbefalinger til regering og folketing.

Rådene anbefaler at fortsætte forbuddet mod frembringelse af væsener, som ikke kan placeres i *enten* kategorien dyr *eller* i kategorien menneske. Dyr og mennesker er underlagt to forskellige lovkomplekser, som favoriserer mennesket. Mange vilde dyr kan jages, og mange husdyr kan slagtes. Dyr kan også lovligt påføres sygdomme i forskningsøjemed. Den juridiske grænse mellem dyr og mennesker er i princippet skarp. Ingen dyr, hverken nu eller i fremtiden, kan indlemmes i det lovkompleks, som vedrører mennesket. Dette på trods af at dyr af mange mennesker rangeres på en sociozoologisk skala, hvor nogle dyr placeres nærmere mennesket end andre dyr. Selv sådanne dyr, siger rådene, bør ikke kunne krydse grænsen og blive omfattet af det lovkompleks, som mennesket er omfattet af, uanset om det enkelte menneskeindivid er dyrene mentalt og fysisk overlegen eller ej.

For at opretholde denne grænse er det således forbudt at sætte blandingsvæsener mellem dyr og menneske i verden, hvorimod det ikke er forbudt at skabe levende blandingsvæsener mellem forskellige dyrearter. Allerede i 1984 blev der skabt og født en fåreged, en blanding mellem et får og en ged. Inden for planteavl er der skabt mange hybrider.

Den juridisk klare grænse mellem dyr og menneske trues imidlertid af moderne kimæreforskning, og rådene opfordrer derfor til en opstramning af lovgivningen på området. Det er fx nu muligt at overføre humane embryonale eller neurale stamceller til et dyrefosters hjerne. Ligeledes kan man overføre menneskelige kønsceller til levende dyr eller til dyrefostre. Sådanne dyr med menneskelige kønsceller vil muligvis kunne formere sig. Det vil også kunne komme på tale at opsætte et menneskeligt embryon i en dyrelivmoder, om end dette næppe er sket indtil videre (s. 119), ligesom det måske vil blive muligt at opsætte et dyreembryon i en kvindelig rugemors livmoder. Rådene mener, at lovgiverne bør revidere den eksisterende lovgivning, så den bedre tager højde for sådanne nye teknikker. Ja,

rådene mener ligefrem, at tiden er inde til en samlet revision af lovgivningen på hele området.

Nogle rådsmedlemmer føler sig utrygge ved kimæreforskningen som helhed og ønsker den stoppet, men de er dog villige til at lade lovgiverne arbejde videre på sagen. Som jeg læser rapporten, har de skeptiske rådsmedlemmer lange udsigter med at få forskningen stoppet, ikke mindst fordi forskningen bringer håb om nye behandlingsmetoder for alvorlige sygdomme. For eksempel kan stamcelleforskning måske føre til, at menneskelige organer kan produceres ved hjælp af dyr i forskellige livsstadier og dermed afhjælpe den globale mangel på donororganer.

Kapitel 4 i redegørelsen placerer diskussionen i en bredere samfundsvidenskabelig sammenhæng. Udgangspunktet er, at mennesker umiddelbart føler afsky og væmmelse ved blandingsvæsener. Bevidst hybridisering ses af mange som et farligt udslag af menneskelig hybris og et brud på naturens orden. Redegørelsen anfører her Mary Douglas' påstand om, at sociale tabuer er baseret på klassifikationssystemer, der fastlægger mentale rammer for, hvad man kan og ikke kan. Selv om et tabus nytte ikke altid er klar, kan det, antydes det på funktionalistisk vis, være værd at værne om. På den anden side falder mange tabuer for tidens tand. For eksempel er tabuet mod at indsætte hjerteklapper fra grise i mennesker under nedbrydning. Tabuer er ikke, og bør heller ikke være, ukrænkelige, synes redegørelsen at konkludere. Mary Douglas' bog *Purity and Danger* er fra 1966. Hun døde i 2007. Redegørelsen bør af antropologer læses som en opfordring til at genoptage studiet af tabuer i lyset af nyere kimæreforskning. Emnet ser ud til at gå en lys fremtid i møde.

Stig Toft Madsen
Seniorforsker

NIAS – Nordisk Institut for Asienstudier

Højrup, Thomas & Klaus Bolving (red.): Velfærdssamfund – velfærdstatens forsvarsform? København: Museum Tusulanums Forlag 2007. 479 sider. Illus. ISBN 978-87-635-0471-3 (hb). Pris: 325 kr.

Som titlen til bogen antyder, undersøger forfatterne i *Velfærdssamfund – velfærdstatens forsvarsform?*, hvorvidt man kan anskue fx det danske velfærdssamfund som nationalstaten Danmarks forsvarsform. Bogen peger på, at selv om militær magt historisk har været set som den afgørende måde, hvorpå stater har søgt international anerkendelse, så er der en række andre områder, som er lige så afgørende – hvis ikke mere afgørende – for opretholdelsen af statens suverænitet. Forfatterne argumenterer for, at den interne organisering af staten, vores livsformer, produktionsmåder og karakteren af vores samfundsinstitutioner